

Stockholms
stad

Stockholmsenkäten 2020

Urval av stadsövergripande
resultat

[stockholm.se](https://www.stockholm.se)

Stockholmsenkäten
2020
Urval av stadsövergripande resultat
Dnr: 1.8.1-229/2020
Utgivningsdatum: September 2020
Utgivare: Socialförvaltningen
Kontaktperson: Clare Levine

Sammanfattning

Inom området *tobakskonsumtion* visar årets Stockholmsenkät en ökning sedan den senaste mätningen 2018. Ökningen beror på att snusning har ökat i samtliga grupper, framförallt bland flickor i år 2 på gymnasiet. Samtidigt är andelen elever som uppger att de röker oförändrad mellan de två mättillfällena.

Andelen elever som *inte dricker alkohol* har minskat bland elever i årskurs 9 men ligger kvar på samma nivå bland elever i år 2 på gymnasiet sedan 2016 års mätning. Liknande förändring syns bland elever som rapporterar storkonsumtion av alkohol. Sett över tid är den övergripande utvecklingen dock att storkonsumtionen har minskat under 2000-talet.

Årets mätning visar att utvecklingen över tid inom *narkotikaanvändningen* är stabil. Det finns dock ett negativt trendbrott. Gruppen elever som uppger sig ha använt narkotika någon gång har ökat något sedan 2016 års mätning och då framförallt bland både pojkar och flickor i årskurs 9 och bland flickor i år 2 på gymnasiet. Årets mätning visar att tillgången på narkotika har ökat. Fler elever uppger att de har haft möjligheten att prova, speciellt de elever som tidigare inte har använt narkotika alls.

Andelen elever som har använt narkotika minst en gång de senaste fyra veckorna har inte förändrats nämnvärt sedan 2018 års mätning.

Årets mätning visar på ett *minskat spelande om pengar* över tid bland elever både i årskurs 9 och i år 2 på gymnasiet. Andelen som spelar är störst bland pojkar och då främst i år 2 på gymnasiet. Elever som upplever att deras spelande medfört problematiska konsekvenser har dock ökat. Ökningen är störst bland flickor, både i årskurs 9 och år 2 på gymnasiet samt bland pojkar i årskurs 9.

Nivåerna av den självrapporterade *brottsligheten* är i stort sett oförändrade mellan 2018 och 2020 års mätningar. Över tid syns tydliga könsskillnader där pojkar i dubbelt så stor utsträckning rapporterar att de använt hot eller våld. Andelen elever som rapporterar att de inte burit vapen under de senaste tolv månaderna är i stort sett oförändrad mellan mätningarna 2018 och 2020. Andelen som rapporterade att de snattat har dock ökat markant bland elever i årskurs 9 samt bland flickor i gymnasiets år 2, jämfört med mätningen 2018.

4 (27)

I årets mätning syns en svag andelsökning sedan 2018 bland elever som rapporterar att de utsatts för rån eller stöld under de senaste tolv månaderna. Andelen elever som inte utsatts för hot och våld minskade däremot mellan mätningarna både bland elever i årskurs 9 och år 2 på gymnasiet. Benägenheten att anmäla allvarliga hot till polisen har i årets mätning ökat markant bland pojkar. En ökning kan även ses bland flickor, men inte lika kraftig. När det gäller den självrapporterade utsattheten för stöld visar 2020 års mätning en liten ökning sedan 2018. Årets mätning visar att det inte skett några större förändringar sedan 2018 års mätning när det gäller utsatthet för misshandel.

Majoriteten av eleverna uppger att de känner sig trygga när de går ut sent i området där de bor. Det är dock stora skillnader mellan flickors och pojkars *upplevelse av otrygghet*, där flickor upplever sig otrygga i högre utsträckning. I årets mätning syns dock en svag ökning sedan 2018 års mätning bland både pojkar oavsett studieår och bland flickor i åk 9.

Andelen flickor som rapporterar att de utsatts för *våldtäkt eller tvingats till sex* ligger på avsevärt högre nivåer än pojkarna. I 2020 års mätning fortsätter andelen flickor som rapporterar att de utsatts för våldtäkt eller tvingats till sex att öka. Utsattheten för sexuellt tvång/våldtäkt ökar framförallt bland flickor i år 2 på gymnasiet.

I 2020 års mätning syns en fortsatt negativ utveckling bland unga beträffande *psykisk ohälsa*. Flickor i både årskurs 9 och år 2 på gymnasiet uppger att de känner sig deppiga utan att veta varför i mycket högre utsträckning än pojkar. Det sammansatta indexet "*God psykisk hälsa*" fortsätter att sjunka och ligger i 2020 års mätning på de lägsta nivåerna hittills och då framför allt bland elever i årskurs 9.

Innehåll

Sammanfattning	3
Inledning	6
Tobaksbruk.....	9
Alkohol.....	11
Narkotika	13
Spel om pengar	16
Kriminalitet.....	19
Brottsutsatthet	21
Otrygghet i bostadsområdet.....	24
Psykisk ohälsa.....	26

Inledning

Det huvudsakliga syftet med Stockholmsenkäten är att kartlägga och följa utvecklingen över tid när det gäller ungdomars levnadsvillkor. Kunskapsunderlaget ska ligga till grund för stadens arbete med unga, där ibland det förebyggande arbetet rörande tobak, alkohol, narkotika samt spel, brott, utsatthet för brott samt psykisk ohälsa. Det statistiska underlaget fungerar också som verktyg för praktiktäna forskning och kunskapsutveckling på de områden som enkäten behandlar. Detta görs såväl på stadsövergripande nivå som på stadsdelsförvaltningsnivå i Stockholms stad. Deltagande skolor med minst 25 svarande elever tilldelas det egna resultatet i en skolrapport. För skolor som återkommande ingår i undersökningen skapas möjligheter att se egna jämförelser över tid, vilket skapar underlag till den egna utvecklingen.

Rapporten omfattar ett urval av 2020 års stadsövergripande resultat beträffande ungdomars självrapporterade tobaks-, alkohol- och narkotikavanor, kriminalitet, upplevda otrygghet, utsatthet för brott samt psykiska ohälsa. Utöver detta besvarar eleverna också frågor om sin bakgrund, familj, skolsituation, närmiljö/bostadsområde, drogtillgänglighet, om kamratgruppen och om fritidssysselsättning samt om så kallade riskbeteenden.

Om Stockholmsenkäten

Stockholmsenkäten har i olika former genomförts sedan 1970-talet och socialförvaltningen har i dagsläget tillgång till tidsserier från 1998. Kommunala skolor är ålagda att delta och i årets undersökning ingår så gott som samtliga skolor i Stockholms stad. Fristående skolor deltar frivilligt. Bland de tillfrågade fristående skolorna har 32 procent deltagit i år (41 procent år 2018, 63 procent år 2016). Stockholmsenkäten utförs i majoriteten av Stockholms läns kommuner, i år genomförs undersökningen i 22 av 26 kommuner.

Stockholmsenkätens datainsamling har upphandlats genom LoU, vinnande företag är Origo Group AB som på uppdrag av socialförvaltningen genomfört undersökningen. I linje med tidigare år har datainsamlingen påbörjats efter sportlovet på vårterminen. Enkäten besvaras på lektionstid i klassrummet med översyn av ansvarig vuxen och överlämnas sedan i förslutet kuvert till klassläraren. Observera att svarsfrekvens för deltagande beräknas på andelen svarande elever i deltagande skolor, förändringar i andelar kan på detta vis ske naturligt efter antal skolor, antal klasser samt

antal elever. I rapporten presenteras mätningarna separat för flickor och pojkar samt för årskurs 9 och i år 2 på gymnasiet.

I årets undersökning är antalet deltagande elever över 9500, med en svarsfrekvens på 72 procent, i jämförelse med år 2018 då 8931 elever deltog, med en svarsfrekvens på 73 procent (78 procent år 2016, 76 procent år 2014). Händelser inom skolan under datainsamlingsperioden såsom praktikperioder kan påverka deltagandet.

I detta dokument presenteras resultaten sammanfattade på stadsövergripande nivå. Ett urval av de stadsövergripande resultaten för 2020 kommer spridas till olika målgrupper i staden under september samt finnas presenterade på Stockholmsenkätens hemsida (www.stockholm.se/stockholmsenkaten). I oktober presenteras sedan resultat fördelat på stadsdelsområdesnivå.

Utbildningsförvaltningen ansvarar för distributionen av skolornas egna resultatrapporter, utskick sker i oktober. Under mars månad 2021 kommer den så kallade Årsrapporten publiceras, vilken innehåller en fördjupad resultatsammanfattning med presentationer av förändringar över tid samt jämförande skillnader mellan stadsdelsområden. Rapporten kommer även att innehålla ytterligare resultat av enkätens olika frågeområden.

Covid-19 och Stockholmsenkäten

Stockholmsenkäten 2020 genomfördes under vecka 10 till 12. Vid datainsamlingen tog man hänsyn till flera aspekter, bland annat lämning av enkäter, genomförande samt hämtning av enkäter. Flertalet av Stockholms stads skolor hade hög elevfrånvaro på grund av sjukdom samt att föräldrar höll sina barn hemma av oro för viruset. Den 10 mars (tisdag i vecka 11) rapporterades det tecken på samhällsspridning i Sverige, framförallt i Stockholmsområdet och Folkhälsomyndigheten höjde risken för spridning till mycket hög. Den 17 mars (tisdag i vecka 12) rekommenderades alla gymnasieskolor att stänga och istället bedriva undervisningen på distans. Detta har resulterat i att en del klasser och skolor inte har fyllt i enkäten alls, eller har en lång svarsfrekvens på grund av hög frånvaro under vecka 10 och 11. Därefter har gymnasieskolorna inte haft möjlighet att genomföra eller komplettera ifyllandet då de har varit stängda.

Hur detta påverkar resultatet är svårt att förutse. Granskning planeras ske under årsskiftet 2020/2021.

Så här läser du rapporten

Rapporten är uppdelad i åtta olika avsnitt med följande huvudrubriker: *tobaksbruk, alkohol, narkotika, spel om pengar, kriminalitet, brottsutsatthet, otrygghet i bostadsområdet* samt *psykisk ohälsa*. Under varje huvudrubrik finns en sammanfattande ruta som ger läsaren en överblicksbild av årets enkätresultat.

Inom Stockholmsenkäten finns det flertalet frågor där förklaringen av resultatet bör inkludera analys om över- samt underteckning, det vill säga att vissa frågor kan ha högre eller lägre resultat beroende på frågans ämne och innehåll efter huruvida eleven uppfattar den ställda frågan som neutral eller ej. Självrapporteringsstudier, såsom Stockholmsenkäten, innehåller denna typ av problematik vid förståelse av resultat, vilket är något att ha i åtanke vid läsning.

För djupare förståelse bör man läsa rapporten tillsammans med medföljande power point-presentation som bland annat innefattar förtydligande diagram. Observera gärna att i tillhörande power point-presentation presenteras diagrammen med olika axelvärden.¹

¹ Val av olika axelvärden i presentationen avgörs av resultatet. Linjediagram med höga andelar behöver höga axelvärden. Låga andelar behöver lägre axelvärden för tydlighet i skillnader över tid, skillnader mellan pojkar och flickor samt årskurs.

Tobaksbruk

Övergripande sammanfattning av 2020 års resultat:

- Snusning betydligt vanligare bland pojkar än flickor, oberoende av studieår.
- Snusning bland gymnasieflickor har ökat med tio procentenheter sedan 2018.
- Vanligare att pojkar röker e-cigarett än flickor.
- Den genomsnittliga debutåldern för tobaksbruk stiger och ligger i årets undersökning på 13 år.
- Andelen frekventa snusare ökar.

Snusning ökar medan rökning ligger kvar på låga nivåer

Mellan 2010 och 2018 års mätningar kunde man se en jämn minskning av tobaksbruket. Årets undersökning visar dock på att denna trend har avstannat och i vissa fall vänt. Snusning ökar bland stadens unga, medan rökning ligger kvar på samma nivåer som förut.

I årskurs 9 uppger 84 procent av eleverna att de inte använder tobak, jämfört med 2018 då den siffran var 87 procent. Även i år 2 på gymnasiet uppger färre elever att de inte använder tobak, 2018 var det 73 procent, i årets mätning är det 68 procent. En nyansering av mönstret visar på att förändringen i tobakskonsumtionen främst gäller snusning. Den andel elever som uppger att de snusar dagligen eller ibland har ökat i samtliga grupper. När det gäller andelen som röker dagligen eller ibland visar årets mätning att nivåerna är i stort sett desamma som 2018.

I likhet med tidigare mätningar är snusning betydligt vanligare bland pojkar än bland flickor oberoende av studieår. I årets undersökning uppger 24 procent av pojkarna i år 2 på gymnasiet och 15 procent av pojkarna i årskurs 9 att de snusar dagligen eller ibland. 2018 var dessa siffror 18 procent respektive åtta procent.

Snusning ökar kraftigt bland gymnasieflickor

Bland flickor i årskurs 9 är det fortfarande ovanligt att snusa. I årets mätning uppger fyra procent att de snusar dagligen eller ibland, jämfört med 2018 då det låg på en procent. Flickor i gymnasiet är emellertid uppe på nästan samma nivåer som pojkar i årskurs 9.

10 (27)

Tolv procent av flickor i år 2 i gymnasiet uppger att de snusar dagligen eller ibland, vilket är en ökning med tio procentenheter från 2018 års siffror som då låg på två procent.

Vanligare att pojkar röker e-cigarett än flickor

Rökning är vanligare bland flickor än bland pojkar oberoende av studieår, vilket även tidigare mätningar har visat på. I årets undersökning uppger 27 procent av flickorna i år 2 i gymnasiet att de röker dagligen eller ibland medan motsvarande andel bland pojkarna är 18 procent. Bland elever i årskurs 9 är det 13 procent av flickorna och åtta procent av pojkarna som röker dagligen eller ibland. Det är dock vanligare att pojkar röker e-cigarett. Av dem som uppger sig röka dagligen eller ibland uppger 16 procent av pojkarna i årskurs 9 och 21 procent i år 2 på gymnasiet att de röker e-cigarett. Motsvarande siffror för flickor är tio procent i årskurs 9 och sju procent i år 2 på gymnasiet.

Debutåldern för tobaksbruk stiger, sett över tid. Detta gäller både för flickor och pojkar i årskurs 9. Årets mätning ger snarlika resultat som 2018, det vill säga att elever i årskurs 9 börjar röka eller snusa strax efter att de har fyllt 13 år.

Fler frekventa snusare än tidigare

Både nivåerna och utvecklingen i stort för tobaksbruk bland Stockholms unga är snarlika resultaten från den senaste rikstäckande undersökningen som genomfördes av Centralförbundet för alkohol- och narkotikaupplysning (CAN 2019). Andelen frekventa snusare har minskat över tid men i riket syns en viss ökning under de senaste tre åren.

Alkohol

Övergripande sammanfattning av 2020 års resultat:

- Andelen storkonsumenter i årskurs 9 har ökat från 2018.
- Den genomsnittliga debutåldern för alkoholberusning har sjunkit och ligger nu på 13 år.

En tredjedel av gymnasieeleverna och mer än hälften av grundskoleeleverna fortsätter att avstå helt från alkohol

Andelen elever i årskurs 9 i Stockholms stad som uppger att de *inte* dricker alkohol har mer än fördubblats mellan 2002 och 2018. För elever i år 2 på gymnasiet har andelen nästan tredubblats under samma tidsperiod.

I årets undersökning syns dock en tydlig vändning för elever i årskurs 9 och en stagnering för elever i år 2 på gymnasiet. 59 procent av eleverna i årskurs 9 svarade att de inte dricker alkohol, jämfört med 2018 då den siffran var 64 procent. Andelen pojkar i årskurs 9 som helt avstår från alkohol är högre än andelen flickor (64 procent respektive 55 procent).

En tredjedel (33 procent) av eleverna i år 2 på gymnasiet uppger i årets undersökning att de *inte* dricker alkohol, vilket har varit fallet sedan 2016. I likhet med pojkar i årskurs 9 är andelen pojkar i år 2 på gymnasiet som helt avstår från alkohol högre än andelen flickor i samma årskurs. Av pojkarna är det 35 procent som avstår helt, i jämförelse med flickorna där siffran istället ligger på 29 procent.

Andelen icke-konsumenter är högre i årskurs 9 jämfört med motsvarande i år 2 på gymnasiet, vilket även visats i tidigare mätningar.

12 (27)

Andelen storkonsumenter minskar sett över tid

När det gäller *storkonsumenter*² visar årets mätning liknande resultat som 2018 års undersökning. Andelen elever i år 2 på gymnasiet som dricker mycket vid ett och samma tillfälle (minst en gång i månaden) ligger kvar på samma låga nivå som 2018. Ett visst trendbrott syns dock bland elever i årskurs 9.

Sedan 2018 har andelen storkonsumenter i årskurs 9 ökat något, från 10 procent till 12 procent. Värt att nämna är att andelen storkonsumenter i årskurs 9 låg på 36 procent sedan mätperiodens start år 2002, vilket innebär att andelen minskat med två tredjedelar sett över hela mätperioden. Nivåerna för pojkar i årskurs 9 har sedan 2002 minskat från 38 procent till 11 procent och nivåerna för flickor har minskat från 35 procent till 13 procent.

Andelen storkonsumenter i år 2 på gymnasiet ligger kvar på samma låga nivå som år 2018 (28 procent). Även andelen storkonsumenter i år 2 på gymnasiet har minskat kraftigt över tid. År 2002 låg siffran på 58 procent, i årets mätning ligger den på 28 procent. Det är en minskning med ungefär hälften. Nivåerna för pojkar har minskat från 64 procent till 27 procent, för flickor har nivåerna minskat från 53 procent till 29 procent.

Sett över tid är trenden tydligt nedåtgående i andelen storkonsumenter, undantaget en gradvis ökning under perioden 2004 till 2008 för både årskurs 9 och år 2 på gymnasiet samt en marginell ökning år 2020 för elever i årskurs 9. I likhet med tidigare mätningar är andelen storkonsumenter betydligt högre bland elever i år 2 på gymnasiet än bland elever i årskurs 9.

Totalkonsumtionen kvar på låga nivåer

För att beskriva alkoholkonsumtionens utveckling används måttet *totalkonsumtion*³. Även detta mått följer årets trend. Från att ha minskat kontinuerligt över tid syns en liten ökning bland elever i årskurs 9 i årets mätning, medan totalkonsumtionen ligger kvar på den lägsta nivån sedan 2002 för elever i år 2 på gymnasiet⁴.

² Storkonsument = någon som konsumerar alkohol motsvarande 18 cl sprit eller en helflaska vin eller fyra stora flaskor stark cider/läsk eller fyra burkar starköl eller sex burkar folköl minst en gång i månaden

³ Totalkonsumtion = den totala mängden 100-procentig, ren alkohol i centiliter som konsumerats under de senaste 12 månaderna.

⁴ Totalkonsumtion redovisas i medelvärde. Årskurs 9 samt i år 2 på gymnasiet konsumerade i genomsnitt 88 (+22 cl) respektive 210 (+3 cl) alkohol under de senaste 12 månaderna.

Den genomsnittliga debutåldern för alkoholberusning⁵ har sjunkit. År 2002 var genomsnittsåldern 13,1 år, 2018 låg den på 14,1. I årets mätning har åldern åter sjunkit, nu till 13,6 år. Minskningen beror främst på ett förändrat beteende hos pojkarna.

Minskad alkoholkonsumtion i hela Europa

Den generellt positiva trenden gällande ungdomars alkoholkonsumtion återfinns även i motsvarande nationella och internationella undersökningar. I den europeiska undersökningsdatabasen *The European School Survey Project on Alcohol and Other Drugs* har man de senaste tjugo åren kunnat se sjunkande eller avstannade siffror avseende ungas alkoholvanor (ESPAD 2015). På riksnivå har fortsatt sjunkande siffror för alkoholkonsumtion redovisats bland elever i årskurs 9 och i år 2 på gymnasiet (CAN 2018). Däremot visar CAN:s mätning från 2019 en något ökad andel alkoholkonsumenter bland elever i årskurs 9.

Narkotika

Övergripande sammanfattning av 2020 års resultat:

- Gymnasieflickor testar narkotika i högre utsträckning än tidigare.
- En tredjedel av gymnasiepojkarna uppger att de använt narkotika.
- Av eleverna i årskurs 9 som använt narkotika har 94 procent provat cannabis.
- Hälften av gymnasieeleverna uppger sig ha haft möjlighet att prova narkotika.

Fler elever uppger att de använt narkotika

I årets mätning är andelen elever som någon gång har använt narkotika betydligt högre jämfört med 2016, för elever i årskurs 9 är förändringen 9 till 15 procent, för elever i år 2 på gymnasiet är respektive siffror 25 till 30 procent. Främst gäller denna förändring flickor i år 2 på gymnasiet (20 procent år 2016, 27 procent 2020). Det finns tydliga skillnader mellan flickor och pojkar samt mellan

⁵ Frågan var formulerad på följande sätt: "Hur gammal var du första gången du kände dig berusad?"

14 (27)

studieåren, något som man även kan se över hela mätperioden (2002-2020).

Sedan 2010 är utvecklingen av att någon gång ha använt narkotika att betrakta som i huvudsak stabil. Sett till hela mätperioden syns fluktuationer men inga större förändringar över tid inom respektive grupp.

En tredjedel av gymnasiepojkarna har använt narkotika

De ungdomar som har testat narkotika i störst utsträckning, sett över tid, är pojkar i år 2 på gymnasiet. I årets mätning uppger 32 procent av pojkarna och 27 procent av flickorna i år 2 på gymnasiet att de någon gång använt narkotika. År 2018 låg de siffrorna på 30 procent respektive 25 procent. Tydligast förändring mellan årets mätning och 2018 års mätning står elever i årskurs 9 för. Även här syns klara skillnader mellan könen. Av pojkarna uppger 17 procent i årets mätning att de någon gång har använt narkotika, jämfört med 12 procent 2018. Andelen flickor som någon gång har använt narkotika ligger på 12 procent. År 2018 var den siffran istället på 9 procent.

Eleverna fick besvara frågan om de har använt narkotika *minst en gång under de senaste fyra veckorna*. Syftet med frågeställningen är att försöka fånga ett mer frekvent och därmed allvarligare narkotikabruk.

Nivåerna för samtliga grupper har varit stabila sedan 2006 och är det fortfarande, generellt sett. Man kan dock genomgående se att pojkar i år 2 på gymnasiet är överrepresenterade i frekvent narkotikaanvändning. I årets mätning uppger tolv procent av pojkarna och åtta procent av flickorna i år 2 på gymnasiet att de har använt narkotika minst en gång de senaste fyra veckorna. Motsvarande andelar för årskurs 9 är sju procent för pojkar och fyra procent för flickor, vilket innebär en liten ökning från 2018.

Cannabis är det vanligaste preparatet enligt såväl nationella som internationella undersökningar. Efter cannabis är ecstasy, LSD, amfetamin, kokain och smärtstillande av opioidtyp⁶ (utan läkares ordination) vanligast förekommande år 2020. Jämfört med år 2018 skiljer sig ordningen efter preparat sig väldigt lite, dock finns det möjlighet att de elever som svarade under *sömn/lugnande medel* år 2018 nu svarar under det nya svarsalternativet *smärtstillande medel*.

⁶ Svarsalternativet *Smärtstillande av opioidtyp (t.ex. Tramadol)* är nytt i årets mätning för enkätformulärets fråga 47 om vilken narkotika som eleverna har använt.

Av de elever i årskurs 9 som har använt narkotika *någon gång* uppger 94 procent att de har testat just cannabis. År 2018 låg den siffran på 91 procent. I år 2 på gymnasiet är det en något högre andel som uppger att de har använt cannabis, nämligen 98 procent. Det är en ökning med en procentandel jämfört med 2018.

Hälften av gymnasieeleverna har haft möjlighet att prova narkotika

I gruppen elever som *inte* har använt narkotika någon gång uppger ungefär var tredje elev i årskurs 9 och nästan hälften av eleverna i år 2 på gymnasiet att de någon gång haft möjligheten att prova narkotika. För eleverna i årskurs 9 syns en ökning i årets resultat jämfört föregående mätning. Bland pojkar är det 31 procent (jämfört med 25 procent år 2018) och bland flickor 30 procent (jämfört med 25 procent år 2018). I båda grupperna är detta det högsta resultatet från mätperiodens start år 2004. Även bland eleverna i år 2 på gymnasiet finns en ökning jämfört med föregående mätning. Tydligast är ökningen bland flickorna där 44 procent uppger att de haft möjlighet, jämfört med 39 procent år 2018. För pojkarna i samma årskurs är skillnaden mindre, 44 procent i årets mätning jämfört 42 procent med föregående mätning.

Ovanligare att testa narkotika i Sverige än övriga Europa

I jämförelse med nationella siffror (CAN 2019) tycks unga i Stockholm ha testat narkotika i högre utsträckning såväl i årskurs 9 som i år 2 på gymnasiet. Av elever i riket uppger sju procent i årskurs 9 och 16 procent i år 2 på gymnasiet att de har testat narkotika i den senaste CAN-mätningen⁷ (jämfört med 15 procent respektive 30 procent bland Stockholmseleverna). Man kan emellertid se att användningen av narkotika är oförändrad på nationell nivå såväl som i Stockholm. Ur ett internationellt perspektiv är det mer ovanligt att ha testat narkotika i Sverige än i övriga Europa (ESPAD 2015).

⁷ Notera att här jämförs resultat från två olika år. Det viktiga är inte den exakta andelen utan förhållandet mellan andelen i Stockholm och andelen elever på nationell nivå.

Spel om pengar

Övergripande sammanfattning av 2020 års resultat:

- Spel om pengar har minskat över tid.
- Andelen elever som spelar om pengar är störst bland pojkar.
- Elever som upplever att spelandet medfört problematiska konsekvenser har ökat.

Spel om pengar betydligt vanligare bland pojkar än flickor

När mätningen gjordes 2006 uppgav ungefär hälften av pojkarna i årskurs 9 och i år 2 på gymnasiet att de satsat pengar på spel. I år ligger denna siffra på 20 procent. Bland flickorna har spelandet minskat väsentligt. År 2006 uppgav var fjärde flicka att de satsat pengar på spel, i årets mätning är detta bara några enstaka andelar. När det gäller pojkarna syns istället en ökning jämfört med 2018.

I årets mätning har exempel på typer av spel i enkätfrågan utökats med *spelautomater* och *loot-lådor*⁸, vilket bör noteras i tolkningen vid jämförelser med tidigare år. Om elever spelat om pengar online (dator, mobil, surfplatta) eller på annat sätt⁹ särskiljs även i årets mätning.

Under hela mätperioden har andelen pojkar som satsat pengar på spel varit högre än andelen flickor, både i årskurs 9 och i år 2 på gymnasiet. I årets mätning kan man se att pojkars spelbeteende ser ungefär likadant oberoende av studieår. I årskurs 9 har 13 procent av pojkarna satsat pengar *online*, jämfört med 12 procent av pojkarna i år 2 på gymnasiet. Åtta procent i båda grupperna hade satsat pengar på *annat sätt*. Motsvarande bland flickorna i årskurs 9

⁸ En loot-låda är en slags virtuell fyndlåda inuti ett datorspel som spelaren har möjlighet att köpa. Innehållet tas fram genom slumpmässigt utfall och köpet sker med riktiga pengar eller spelets egen valuta. Ibland kan loot-lådor även ges som belöning för prestationer i spelet.

⁹ 2020 års enkät har typer av spel som exemplifieras i frågan om man satsat pengar på spel någon gång under de senaste 12 månaderna förändrats från "trisslott, bingolott, kasinospel, poker, tips, spel på hästar eller liknande" till "kasinospel, pokerspel, spelautomater, loot-lådor, tips, lotter, vadslagning eller liknande." Svartalernativet "Ja", har också delats upp i "Ja – online (dator, mobil, surfplatta)" och "Ja – på annat sätt".

är en procent som satsat pengar online och tre procent på annat sätt. För flickor på gymnasiet är siffrorna en procent respektive två procent.

Pojkar satsar mer pengar än flickor

Vidare kan man i årets mätning se att elever i år 2 på gymnasiet satsar mer pengar på spelande än elever i årskurs 9 samt att pojkar satsar mer pengar än flickor. Antalet flickor som satsar pengar på spel har sjunkit kraftigt men däremot har insatserna blivit högre. Från 2018 har andelen flickor som satsat 100 kronor eller mer (de senaste 30 dagarna) ökat från sex procent till 17 procent i årskurs 9 och från 7 procent till 24 procent i år 2 på gymnasiet.¹⁰ Även bland pojkar i årskurs 9 syns en mindre ökning i andelen som satsat 100 kronor eller mer, jämfört med 2018.

En faktor att ha med i beräkningen gällande dessa siffror är att det endast är ett hundratal flickor i årskurs 9 och drygt 50 stycken i år 2 på gymnasiet som har svarat på frågan.

De ungdomar som satsar mest pengar på spelande i årets mätning är fortfarande pojkar på gymnasiet. Av de pojkar som har spelat de senaste tolv månaderna uppger 40 procent att de har spelat för 100 kronor eller mer (jämfört med 42 procent 2018).

Majoriteten får inte satsa pengar på spel för sina föräldrar

Utöver att de tidigare nämnda svarsalternativen har ändrats i årets mätning har även en ny fråga lagts till: *"Får du satsa pengar på spel för dina föräldrar?"*

En majoritet av eleverna, både i årskurs 9 och i år 2 på gymnasiet, uppger att de inte får satsa pengar på spel för sina föräldrar men en större andel pojkar än flickor uppger att de får det. Tolv procent av pojkarna, oavsett studieår, uppger att de får satsa pengar medan motsvarande andelar flickor är tre procent i årskurs 9 och fyra procent i år 2 på gymnasiet.

Många vet inte hur föräldrarna ställer sig till att satsa pengar på spel. I årskurs 9 har 25 procent av eleverna svarat att de inte vet och i år 2 på gymnasiet uppger 33 procent motsvarande. Andelen pojkar som inte vet är något större än andelen flickor som inte vet, oavsett studieår.

¹⁰ Observera att andelarna vid hur mycket pengar eleverna spelar för baseras på ett lågt antal svarande. För flickor i årskurs 9 är det endast ett hundratal och i år 2 på gymnasiet är det drygt 50 stycken som har svarat på frågan.

18 (27)

Ökning i upplevda problem kopplat till spelande

I samtliga grupper syns en tydlig ökning när det gäller upplevda problem till följd av spelande. Mellan 2018 och 2020 har andelen flickor som haft problem med spelandet (de senaste tolv månaderna) ökat kraftigt, från 10 procent till 21 procent i årskurs 9 och från 6 procent till 21 procent i år 2 på gymnasiet¹¹. Mellan 2006 och 2018 visades endast mindre variationer.

Bland pojkarna är det främst de i årskurs 9 som haft problem med sitt spelande (de senaste tolv månaderna). 37 procent svarade att de hade haft problem (jämfört med 33 procent 2018). I år 2 på gymnasiet uppgav 30 procent att de hade haft problem, jämfört med 27 procent 2018.

Vanligare att pojkar spelar om pengar även internationellt

Resultaten beträffande elevernas spelande om pengar överensstämmer i stort med nationella siffror från CAN (2019). Även där framkommer det att spel om pengar de senaste tolv månaderna minskat bland både pojkar och flickor, såväl i grundskolan som på gymnasiet, sedan 2012. Det framkommer även att spelandet är avsevärt mycket vanligare bland pojkar än bland flickor. Vidare är pojkar på gymnasiet den grupp där det är mest vanligt att spela om pengar. Även i ett internationellt perspektiv är spelande om pengar en könsuppdelad aktivitet. I ESPAD (2015) framkommer det att 23 procent av pojkarna, men bara 5 procent av flickorna, spelat om pengar de senaste tolv månaderna.

¹¹ Observera gärna att dessa andelar baserar sig på låga bastal, jämförelser bör göras med försiktighet.

Kriminalitet

Övergripande sammanfattning av 2020 års resultat:

- Andelen pojkar i årskurs 9 som använt hot eller våld har ökat från 14 procent till 16 procent mellan 2018 och 2020.
- Elever som uppger sig ha snattat eller stulit har ökat markant i årskurs 9.
- Pojkar är överrepresenterade när det gäller allvarigare brottslighet, oavsett studieår.

Allvarlig brottslighet har minskat sett över tid

Utvecklingen beträffande brottsligheten bland stadens unga är i stort sett oförändrad sedan 2018 års mätning. När det gäller de allvarigare brotten (allvarigare egendomsbrott¹², använt hot eller våld¹³) är det ingen större skillnad mellan resultaten 2018 och 2020. I årets mätning uppgav fem procent i årskurs 9 och tre procent i år 2 på gymnasiet att det begått allvarliga egendomsbrott.

Andelen pojkar i årskurs 9 som uppger att de använt hot eller våld under de senaste tolv månaderna har ökat från 14 procent till 16 procent mellan åren 2018 och 2020. Bland pojkar i år 2 på gymnasiet är det ingen större skillnad mellan 2018 och 2020 års mätning (13 procent 2018 och 12 procent 2020). Bland flickorna är nivåerna betydligt lägre och ungefär desamma 2020 som i 2018 års mätning (sju procent i årskurs 9 och fyra procent i år 2 på gymnasiet, jämfört med sex procent respektive fyra procent 2018).

Sett över tid minskar de allvarliga brotten bland både elever i årskurs 9 och år 2 på gymnasiet. Sedan 2006 har andelen elever i årskurs 9 som använt hot eller våld minskat från 17 procent till 12 procent (2020). Bland elever i år 2 på gymnasiet har andelen minskat från 13 procent år 2006 till 8 procent i årets mätning.

¹² Allvarligt egendomsbrott = att under de senaste tolv månaderna ha: stulit en moped, motorcykel eller bil alternativt gjort inbrott i bil, affär, kiosk eller annan byggnad.

¹³ Använt hot eller våld = att under de senaste tolv månaderna: tvingat någon att ge dig pengar, mobiltelefon eller något annat värdefullt, med avsikt slagit någon så att du tror eller vet att hen behövde sjukvård alternativt burit vapen (t ex kniv eller knogjärn).

20 (27)

Betydligt fler elever uppger att de har snattat eller stulit

Andelen elever som uppger att de har snattat eller stulit (under de senaste tolv månaderna) har ökat mellan mätningarna 2018 och 2020 och främst i årskurs 9, från 22 procent till 29 procent. Bland flickorna i årskurs 9 uppger 29 procent i årets mätning att de snattat eller stulit (jämfört med 20 procent 2018). Motsvarande bland pojkar i årskurs 9 är 29 procent år 2020 (jämfört med 25 procent 2018). Andelen pojkar i år 2 på gymnasiet som snattat eller stulit ökade marginellt i den senaste mätningen, från 19 procent år 2018 till 21 procent år 2020. Bland flickorna i år 2 på gymnasiet har andelen som uppger att de snattat eller stulit ökat från 15 procent till 20 procent mellan 2018 och 2020.

Andelen elever som uppger att de inte har burit vapen (t.ex. kniv eller knogjärn) under de senaste tolv månaderna är i stort sett oförändrad bland både elever i årskurs 9 och i år 2 på gymnasiet mellan årets mätning och 2018. I ett längre perspektiv (mellan åren 2002 till 2020) har andelen som *inte* burit vapen ökat både i årskurs 9 och i år 2 på gymnasiet, från 85 procent till 90 procent i årskurs 9 och från 90 procent till 93 procent i år 2 på gymnasiet. Framförallt är det pojkarna som uppger i allt högre utsträckning att de inte burit vapen.

Flickor och pojkar närmar sig varandra i brottslighet

Sammantaget visar utvecklingen att flickor och pojkar i Stockholms stad fortsätter att närma sig varandra i självrapporterad brottslighet och att denna utveckling framför allt beror på en minskad brottslighet bland pojkar. Utvecklingen ligger i linje med en generell trend i Sverige (Brå 2018¹⁴). Skillnaderna är större mellan könen när det gäller allvarigare brott jämfört med lindriga brott. Lindrigare brottslighet är i högre utsträckning kopplad till ålder snarare än kön. Andelen elever i årskurs 9 som uppger att de snattat och klottrat har ökat markant och är högre jämfört med elever i år 2 på gymnasiet oberoende av kön. När det gäller den allvarigare brottsligheten är pojkar överrepresenterade oavsett studieår.

¹⁴ Skolundersökningen om brott 2017 – *Om utsatthet och delaktighet i brott* (Rapport 2018:15).

Brottsutsatthet

Övergripande sammanfattning av 2020 års resultat:

- Viss andelsökning sedan 2018 bland elever som uppger att de utsatts för rån eller stöld.
- Anmälning benägenheten vid allvarliga hot har ökat markant, både i årskurs 9 och i år 2 på gymnasiet.
- Andelen flickor som uppger att de blivit utsatta för sexualbrott har ökat.
- Det har skett en ökad rapportering av våldtäkter.

Ökning av elever som utsatts för brott

När det gäller självrapporterad utsatthet för olika typer av brott syns en svag ökning av utsattheten bland både elever i årskurs 9 och i år 2 på gymnasiet mellan 2018 och 2020 års mätningar. En skillnad är att benägenheten att anmäla till polisen vid allvarliga hot har ökat kraftigt sedan 2018.

Andelen elever som uppger sig ha utsatts för rån har ökat såväl bland pojkar som flickor, både i grundskolan och gymnasiet. I årskurs 9 har ökningen gått från tre procent till sju procent mellan 2018 och 2020. I år 2 på gymnasiet har siffrorna ökat från tre procent till sex procent. Årets mätning visar även att pojkar är mer utsatta än flickor. Andelen pojkar som varit utsatta för rån har ökat från fyra procent till åtta procent, i både årskurs 9 och i år 2 på gymnasiet, medan andelen flickor som rånats har ökat från två procent till ungefär fem procent.

Gällande elevers utsatthet för stöld går det i årets mätning att se en mindre ökning inom gruppen för årskurs 9 (8 procent år 2018 jämfört med 12 procent i år). Sedan år 2002 har det endast varit mindre förändringar, där år 2008 skiljer sig som mest med 16 procent. Resterande mätningar befinner sig någonstans mellan 8 och 13 procent. I år 2 på gymnasiet syns inte samma förändring. Sedan 2016 har antalet elever som uppger att de någon gång under de senaste tolv månaderna blivit utsatta för stöld legat på cirka tio.

Jämfört med föregående mätning har andelen pojkar i årskurs 9 som utsatts för stöld ökat från nio till tolv procent. Bland flickorna var ökningen från sju till elva procent. I år 2 på gymnasiet var andelarna

22 (27)

i stort sett oförändrade mellan årets och föregående mätning bland både pojkar och flickor (9-10 procent respektive 8-9 procent).

Bland gruppen elever som uppger sig har blivit misshandlade är förändringarna små bland både pojkar samt flickor, oavsett årskurs, jämfört med föregående undersökning. I årets mätning uppger sex procent av eleverna i årskurs 9 att de blivit misshandlade (jämfört med fyra procent 2018). Även för eleverna i år 2 på gymnasiet är skillnaderna små, fem procent jämfört med fyra procent år 2018. För eleverna i år 2 på gymnasiet syns dock en skillnad mellan pojkar och flickor, där pojkarna över tid uppger sig ha blivit mer utsatta för misshandel jämfört flickorna.

Ökad anmälningsbenägenhet vid allvarliga hot

När eleverna uppgav att de utsatts för brott ombads de svara på följdfrågan: ”Anmälde du detta till polisen?” Bland de elever som svarat att de har känt sig allvarligt hotade (de senaste tolv månaderna) har anmälningsbenägenheten till polisen ökat markant mellan 2018 och 2020. I årskurs 9 ökade andelen som anmält allvarliga hot till polisen från 22 till 29 procent och bland elever i år 2 på gymnasiet ökade andelen från 21 procent till 29 procent. Förändringen som skett mellan 2018 och 2020 beror främst på pojkarna. I årskurs 9 har anmälningsbenägenheten gått upp från 20 procent till 31 procent och i år 2 på gymnasiet har den gått upp från 18 procent till 30 procent. Motsvarande förändring bland flickorna var från 26 procent till 28 procent i årskurs 9 och 25 procent till 28 procent i år 2 på gymnasiet.

För 2020 års mätning ingår även ”andel som inte blivit utsatt för hot och våld”¹⁵. I årskurs 9 var andelen som inte utsatts för hot och våld 84 procent, en minskning från 2018 års mätning då den siffran var 89 procent. Bland elever i år 2 på gymnasiet, både flickor och pojkar, är förändringarna marginella jämfört med 2018, (87 procent 2018 och 86 procent 2020). Andelen pojkar i årskurs 9 som inte utsatts för hot och våld var 82 procent i årets mätning, jämfört med 87 procent 2018. För flickor i samma årskurs har andelen som inte utsatts för hot och våld minskat från 91 procent till 87 procent.

Andelen flickor som blivit utsatta för sexualbrott ökar

I Stockholmsenkäten ingår ett antal frågor om brott. Det gäller brott som elever utsatt andra för men också brott som elever själva utsatts

¹⁵ ”Andel som inte blivit utsatt för hot och våld” baseras på de elever som svarat ”Nej” på frågorna: ”Har du under de senaste tolv månaderna känt dig allvarligt hotad?” och ”Har du under de senaste tolv månaderna blivit misshandlad?”

för. Inom området utsatthet ingår en fråga om våldtäkt.¹⁶ Frågan ingår i undersökningen sedan 2002. Sedan 2004 och fram till de senaste resultaten 2020 uppger flickor i mycket större utsträckning än pojkar, oavsett årskurs, att de blivit utsatta för övergrepp.

Mellan 2002 och 2016 syns mindre variationer när det gäller frågan om sexuell utsatthet. Den mest påtagliga förändringen märks 2018 med en generell ökning inom alla fyra svarsgrupper även fast den största förändringen sker inom gruppen flickor, oavsett årskurs. Från 2016 till 2018 skedde en ökning bland flickor i år 2 på gymnasiet från 3 procent till 7 procent. I årets mätning har denna ökning fortsatt till 8 procent, vilket är det högst uppmätta värdet för samtliga grupper över tid. Även bland flickor i årskurs 9 syns öknings; från 3 procent år 2016 som ökar till 4 procent år 2018 för att i årets mätning uppgå till 5 procent, vilket är det högsta värdet för gruppen över tid. Bland pojkar är förändringar inom respektive årskurs små. En liknande ökning som för flickor vid 2018 och 2020 syns inte bland pojkar (ca 2 % för båda årskurserna). Det högst uppmätta värdet är 4 procent år 2002 för pojkarna i år 2 på gymnasiet.

I den senaste nationella trygghetsundersökningen (NTU 2019), som mäter utsatthet för brott, syns liknande mönster. Flickor/kvinnor uppger i mycket högre utsträckning att de blivit utsatta för sexualbrott, jämfört med pojkar/män. I NTU mäts även den vuxna befolkningen (16 till 84 år) men sett till den ålderskategori (16 till 19 år) som är närmast Stockholmsenkätens målgrupp är det stora skillnader, flickor uppger cirka tio gånger mer utsatthet för sexualbrott än pojkar.¹⁷

Ökad rapportering av våldtäkter

Den förändring som är tydlig i Stockholmsenkäten med en ökad rapportering av våldtäkter mellan 2016 och 2020 kan bero på flertalet samhällsförändringar. Vid frågor om utsatthet för sexuella övergrepp bör antaganden göras med försiktighet. Detta dels på grund av ärendets känsliga art och dels för den uppmärksamhet som denna typ av brott har getts under de senaste åren med samhällsrörelser och protester via #metoo.¹⁸ Även samtyckeslagen

¹⁶ Stockholmsenkäten, 2020, frågeformulering: "Har du varit med om något av följande de senaste tolv månaderna: Blivit tvingad till sex/våldtagen?"

¹⁷ Observera bredare frågeställning i NTU: *Ofredade, tvingade eller angrep någon dig sexuellt under förra året (2018)? Det kan till exempel handla om sexuella kränkande kommentarer i tal eller skrift eller att någon tafsat på dig, tvingat dig till en sexuell handling eller våldtagit dig. Det kan ha hänt hemma, i skolan, på arbetsplatsen, på internet eller på annan plats.*

¹⁸ Läs mer om detta hos Jämställdhetsmyndigheten, 2019.

24 (27)

(2018:618)¹⁹ som infördes 2018 har med troliga skäl bidragit till förändring i rapporteringsmönster. Möjligen har förändringen i lagen, från att baseras till stor del på om gärningen har innehållit våld eller inte, till att istället fokusera på om gärningsmannen kan styrka den andres samtycke till sexuell handling, lett till en annan uppfattning av vad ett sexuellt övergrepp kan vara eller innehålla.

Det går inte att utläsa huruvida ökningen överensstämmer med antalet våldtäkter som skett de senaste tolv månaderna, även om det går att undersöka antalet rapporterade våldtäkter i den allmänna statistiken. I Brottsförebyggande rådets (Brå) anmälningssstatistik kan man exempelvis se att det under 2019 anmäldes 23 200 våldtäkter eller sexuella övergrepp, vilket är en ökning med tre procentenheter från 2018.²⁰ I analysen bör även hänsyn tas till de så kallade mörkertalen, det vill säga de brott som inte anmäls (Brå 2017). Inom sexualbrott är mörkertalen omfattande och gör anmälningssstatistiken till statistik över anmälningar, inte ett register över antalet skedda brott.

Otrygghet i bostadsområdet

Övergripande sammanfattning av 2020 års resultat:

- Majoriteten av eleverna uppger sig vara trygga när de går ut sent en kväll i området där de bor.
- Stor skillnad i upplevd otrygghet mellan pojkar och flickor, där flickor upplever otrygghet i betydligt större utsträckning.

Flickor upplever större otrygghet än pojkar

Under lång tid har en majoritet av stadens unga rapporterat att de känner sig ganska eller mycket trygga när de går ut sent en kväll i området där de bor. Den upplevda otryggheten har dock ökat något mellan 2018 och 2020 års mätning. I årskurs 9 har andelen flickor

¹⁹ 1 § Den som, med en person som inte deltar frivilligt, genomför ett samlag eller en annan sexuell handling som med hänsyn till kränkningens allvar är jämförlig med samlag, döms för våldtäkt till fängelse i lägst två år och högst sex år. Vid bedömningen av om ett deltagande är frivilligt eller inte ska det särskilt beaktas om frivillighet har kommit till uttryck genom ord eller handling eller på annat sätt.

²⁰ www.bra.se/statistik/statistik-utifran-brottstyper/valdtakt-och-sexualbrott.html

som upplever otrygghet i sitt eget bostadsområde ökat från 29 procent till 33 procent och från 13 procent till 17 procent bland pojkarna. I år 2 på gymnasiet har det skett en ökning från 14 procent (2018) till 16 procent (2020) bland pojkarna och en svag minskning bland flickorna, från 32 procent till 29 procent, i årets mätning.

I Stockholmsenkäten är frågan om otrygghet (oro för att gå ut sent en kväll i området där du bor) identisk med den fråga som ställs i Stockholms stads trygghetsmätning. Likt resultatet i Stockholmsenkäten uppger 33 procent av flickorna och cirka 14 procent av pojkarna i trygghetsmätningen (2017) att de är otrygga i sitt bostadsområde²¹.

Att kvinnor, och då i synnerhet yngre kvinnor, oroar sig mer än män är inte något specifikt för Stockholm. Enligt Brottsförebyggande rådets (Brå) nationella trygghetsundersökning (NTU) är andelen otrygga särskilt stor bland de yngsta och de äldsta kvinnorna. Både nivåer och utveckling av otrygghet stämmer väl överens med motsvarande siffror i den vuxna befolkningen i hela landet.

I Statistiska centralbyråns levnadsnivåundersökning (ULF/SILC) går det att följa svenskarnas upplevda otrygghet från 1980-talet och framåt. Andelen som svarar att de avstått från att gå ut på kvällen på grund av oro för hot eller våld ökade under 1980-talet och i början 1990-talet från 12 procent till 18 procent för att sedan minska under 2000-talet, där det som lägst låg på cirka 10 procent år 2012. Den senaste undersökningen som sammanställdes (2018) visade i enlighet med Brås undersökning åter på en ökning men inte med samma nivåer som under 1990-talet och i början på 2000-talet.

²¹ Notera att åldersgruppen i denna jämförelse till Trygghetsmätningen inkluderar åldrarna 16 till 29.

Psykisk ohälsa

Övergripande sammanfattning av 2020 års resultat:

- Flickor, oavsett studieår, uppger sig vara ledsna och deppiga i högre utsträckning än pojkar.
- Tydlig könsskillnad när det gäller psykosomatiskt hälsa, där flickor i mycket högre utsträckning rapporterar sämre psykisk hälsa än pojkar.
- Inom gruppen pojkar syns en långsamt ökande ohälsa över tid, oavsett studieår, om än på lägre nivåer än flickor.

Tydligt att flickor mår sämre än pojkar

I Stockholmsenkäten mäts hälsa bland annat med området ”Frågor om hur du mår”. I årets undersökning, liksom tidigare år, rapporterar flickor i mycket större utsträckning än pojkar negativa resultat i majoriteten av frågorna.

En av indikatorerna för att beskriva hälsa i Stockholmsenkäten är om eleverna känner sig ledsna och deppiga utan att veta varför.²² Sedan frågan om elevernas mående lades in i enkäten har flickor kontinuerligt rapporterat ett sämre mående jämfört med pojkar. Mellan 2010 och 2020 syns en negativ utveckling inom samtliga fyra grupper.

Tydligast skillnad i årets undersökning syns hos flickor i årskurs 9, där 42 procent uppger att de är ledsna och deppiga utan att veta varför, jämfört med 36 procent 2018. När det gäller flickor i år 2 på gymnasiet uppger 39 procent att de är ledsna och deppiga utan att veta varför, vilket är en minskning jämfört med 2018 (44 procent).

I årets mätning uppger 19 procent av pojkarna i årskurs 9 samt 20 procent av pojkarna i år 2 på gymnasiet att de ofta känner sig ledsna och deppiga utan att veta varför. Inom gruppen pojkar, oavsett studieår, syns en långsamt ökande ohälsa över tid. Dock uppger flickorna sedan mätperiodens början år 2004 cirka dubbelt så höga andelar jämfört pojkarna.

²² Frågan ställs som följande: ”Känner du dig ledsen och deppig utan att veta varför?” Andelar baseras på sammanslagningen av svarsalternativen ”väldigt ofta” och ”ganska ofta”.

Negativ trend i psykosomatisk hälsa

För att kunna skapa en fördjupad förståelse inom elevernas mående har flera frågor i enkäten slagits samman till ett index: *God psykisk hälsa*.²³ Frågorna är utvalda för att mäta elevernas psykosomatiska hälsa, vilket innefattar både fysiska och psykiska förhållanden. I årets mätning syns en negativ trend i psykosomatisk hälsa bland eleverna i årskurs 9. Sedan 2010 har indexenheterna²⁴ sjunkit svagt för varje mätning men i år ligger både pojkar och flickor på de lägsta nivåerna sedan 2004.

För eleverna i år 2 på gymnasiet syns en liknande trend med sjunkande hälsa men inte lika markant. Det går att utläsa en tydlig könsskillnad inom indexet. Även om alla fyra grupper följer samma negativa trend rapporterar flickor, i både årskurs 9 och i år 2 på gymnasiet, en mycket sämre psykisk hälsa jämfört med pojkar.

Anledningar till årets resultat inom hälsa är svåra att förankra utan fördjupad analys, dock syns liknande trender nationellt. Även enligt Folkhälsomyndigheten (2018)²⁵ mår flickor, i liknande ålder som Stockholmsenkätens målgrupp, sämre jämfört med pojkar.

²³ Indexet *God psykisk hälsa* är skapat med frågorna: 1. "Hur ofta har du haft huvudvärk detta läsår?" 2. "Hur ofta har du dålig aptit?" 3. "Hur ofta har du under detta läsår haft "nervös mage" (t ex magknip, magkramp, orolig mage, illamående, gaser, förstoppning eller diarré)?" 4. "Hur ofta har du under detta läsår haft svårt att somna?" 5. "Hur ofta har det hänt under detta läsår att du sovit oroligt och vaknat under natten?"

²⁴ Indexenheter - Gällande förståelsen av index får frågornas svarsalternativ olika värden som sedan slås samman för varje individ, värdena grupperas samt beräknas med ett medelvärde för flickor samt för pojkar på stadsövergripande nivå. Vid förståelsen av resultaten bör viss försiktighet iakttas, tydliga förändringar i tidigare icke indexerade frågor presenteras med andelar, index förändras i enheter där förändringar över tid är något mer komplexa att analysera. I detta index går skalan mellan 0-100, desto högre värde desto bättre hälsa. Vid utläsning av index bör samtidigt en utläsning av de innefattande ursprungsfrågorna även ingå, förändringen i indexet går att finna i någon, eller flera, av dessa frågor.

²⁵ Skolbarns hälsovanor i Sverige 2017/18 (art nr:18065) 2018.